

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/113/199-201>

Könül Paşayeva

Azərbaycan Dillər Universiteti

<https://orcid.org/0009-0000-3069-1701>

konulshakirqizi@mail.ru

Alman dili dərslərində tələbə mərkəzli metodların tətbiqi və effektivliyi

Xülasə

Bu məqalə alman dili dərslərində tələbə mərkəzli metodların tətbiqi və effektivliyini araşdırır. Tələbə mərkəzli yanaşmalar təhsil sahəsindəki ən müasir yanaşmalardan biridir və dil tədrisi prosesində əhəmiyyətli dərəcədə təkmilləşməyə imkan verir. Bu yanaşma tələbələrin fəal iştirakını təmin edərək onların müstəqil düşünmə, analiz etmə və problemləri həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Məqalədə tələbə mərkəzli metodların alman dili tədrisində necə tətbiq olunduğu, bu metodların tələbələrin dil bacarıqlarına necə müsbət təsir etdiyi və bu yanaşmaların tədris prosesinə gətirdiyi yeniliklər müzakirə edilir. Nəticədə, tələbə mərkəzli yanaşmaların tətbiqi alman dili tədrisində effektivliyi artıraraq, tələbələrin öyrənmə prosesini daha cəlbedici və dinamik edir.

Açar sözlər: *tələbə mərkəzli öyrənmə, alman dili tədrisi, kooperativ öyrənmə, problem əsaslı öyrənmə, müstəqil öyrənmə, interaktiv tədris, təhsil innovasiyaları*

Konul Pashayeva

Azerbaijan University of Languages

<https://orcid.org/0009-0000-3069-1701>

konulshakirqizi@mail.ru

Application and Effectiveness of Student-Centered Methods in German Language Lessons

Abstract

This article examines the application and effectiveness of student-centered methods in German language teaching. Student-centered approaches are among the most modern teaching methods and provide significant opportunities for enhancing the language learning process. This approach encourages active student participation and fosters their independent thinking, analysis, and problem-solving skills. The article discusses how these methods can be implemented in German language instruction, their positive impact on the development of language skills, and the innovations they bring to the teaching process. As a result, the application of student-centered approaches increases the effectiveness of learning and makes the learning process more engaging and dynamic.

Keywords: *student-centered learning, German language teaching, cooperative learning, problem-based learning, independent learning, interactive teaching, educational innovations*

Giriş

Son illər təhsil sahəsində tələbə mərkəzli yanaşmaların tətbiqi dünya üzrə geniş yayılmağa başlamışdır. Bu yanaşma, tələbələrin fəal öyrənmə prosesində iştirakını artırmaqla yanaşı, onların düşünmə, təhlil etmə və problemləri həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Xüsusilə, xarici dil tədrisində tələbə mərkəzli yanaşmaların əhəmiyyəti daha da artır. Alman dili tədrisi sahəsində bu yanaşma, tələbələrin dil öyrənməsini daha müasir və təsirli edir (Meyer, 2018).

Təhsil sahəsində tələbə mərkəzli yanaşmaların tətbiqi, dünyada və Azərbaycanda müasir təhsil sistemlərinin əsas tendensiyalarından biridir. Tələbə mərkəzli metodların tədris prosesinə gətirdiyi yeniliklər öyrənmə təcrübəsini daha əlçatan və şəxsi hala gətirir. Bu yanaşmalar tələbələrin aktiv iştirakını təmin edir, öyrənmə prosesini dinamik və əyləncəli edir (Piaget, 1950).

Alman dili tədrisində tələbə mərkəzli yanaşmaların tətbiqi, tələbələrə dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək və onları müstəqil öyrənməyə təşviq etmək məqsədi güdür (Brown, 2007). Məqalənin məqsədi, alman dili dərslərində tələbə mərkəzli metodların tətbiqini və bu yanaşmaların effektivliyini müzakirə etməkdir. Eyni zamanda, bu yanaşmaların tətbiqi zamanı qarşılaşılan çətinliklər və bu metodların gələcək inkişafı üçün təkliflər də müzakirə ediləcəkdir (Məmmədov, 2015).

Tədqiqat

Tələbə mərkəzli öyrənmə metodları, təhsil sahəsində tələbələrə öyrənmədəki fəallığını və müstəqilliyini artıran yanaşmalardır. Bu yanaşma, müəllimi öyrətməkdən çox, tələbənin öyrənməsini idarə etmək və yönləndirmək məqsədi güdür. Tələbə mərkəzli öyrənmə, fərdi ehtiyaclar və tələblərə uyğunlaşaraq öyrənmə mühitini daha əlverişli edir. Bu yanaşmaların tarixi, təhsil fəlsəfəsindəki dəyişikliklərlə sıx əlaqəlidir. Konstruktivizm və sosial öyrənmə nəzəriyyələri, tələbə mərkəzli yanaşmanın əsasını təşkil edir. Jean Piaget və Lev Vygotsky kimi tədqiqatçılar, öyrənmənin sosial mühit və tələbənin fəal iştirakı ilə ən effektiv şəkildə baş verdiyini vurğulamışdır. Piaget, öyrənmənin uşağın və ya tələbənin aktiv olaraq mühitlə qarşılıqlı əlaqəsindən qaynaqlandığını bildirmişdir (Piaget, 1950). Vygotsky isə öyrənmənin sosial kontekstdə və müvafiq olaraq müəllim-tələbə qarşılıqlı əlaqələrində baş verdiyini qeyd etmişdir (Xəlilova, 2020).

Alman dili tədrisində tələbə mərkəzli metodların tətbiqi bir çox müxtəlif fəaliyyətlərlə müşayiət olunur. Bu fəaliyyətlər, tələbələrə öz öyrənmə proseslərini fəal şəkildə idarə etmələrinə imkan yaradır. Birinci və ən çox istifadə edilən metodlardan biri **kooperativ öyrənmə**dir. Kooperativ öyrənmə, tələbələrə birgə işlər görərək problemləri həll etmələrini təşviq edir (Piaget, 1950). Məsələn, qrup halında alman dilində müəyyən mövzu ətrafında müzakirələr aparmaq, tələbələrə dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün çox effektiv bir üsuldur. Bu metod həm də tələbələrə əməkdaşlıq bacarıqlarını inkişaf etdirir (Vygotsky, 1978).

Problem əsaslı öyrənmə (PBL) metodunun tətbiqi də alman dili dərslərində faydalıdır. PBL, tələbələrə real həyatdan alınmış problemləri həll etməklə öyrənmələrini təmin edir (Brown, 2007). Məsələn, tələbələrə müəyyən bir situasiya təqdim edərək, onların alman dilində bu problemin həlli yollarını araşdırmalarını istəyə bilərsiniz. Bu metod, tələbələrə analitik düşünmə bacarıqlarını və öz öyrənmə proseslərini daha müstəqil şəkildə idarə etmələrini təmin edir (Meyer, 2018).

Multimedialı tədris metodları da tələbə mərkəzli yanaşmaların tətbiqində geniş istifadə olunur. Multimedialı resurslar, tələbələrə alman dilini müxtəlif formatlarda öyrənmə imkanı verir. Məsələn, onlayn tədris platformaları və video materiallar vasitəsilə tələbələr dərslərə daha interaktiv şəkildə qatılaraq, dinləmə, yazı və danışmaq bacarıqlarını inkişaf etdirə bilərlər (Schmitt, 2000). Bu cür yanaşmalar, tələbələrə dil öyrənmə təcrübələrini daha maraqlı və zəngin edir (Brown, 2007).

Qrup işləri və **layihə əsaslı öyrənmə** də alman dili dərslərində geniş tətbiq edilən digər tələbə mərkəzli yanaşmalardır. Bu yanaşmalar tələbələrə alman dilində müstəqil tapşırıqlar yerinə yetirmək və bir-biriləri ilə qarşılıqlı əlaqə qurmaq imkanı verir (Hinkel, 2005). Layihələr, tələbələrə öyrəndikləri mövzuları daha praktik şəkildə tətbiq etmələrinə şərait yaradır.

Tələbə mərkəzli metodların alman dili tədrisindəki effektivliyi çoxsaylı tədqiqatlarla təsdiqlənmişdir. Araşdırmalar göstərir ki, tələbə mərkəzli yanaşmalar, tələbələrə dil bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etdirir. Bu metodların tətbiqi, tələbələrə daha yaxşı danışmaq, yazıq ifadə və dinləmə bacarıqlarına sahib olmalarını təmin edir (Hattie, 2009). Məsələn, qrup müzakirələri, tələbələrə daha çox danışmalarına və dilin praktik istifadəsinə yönəldir. Bu yanaşmalar tələbələrə real dünya vəziyyətlərində daha yaxşı hazırlayır (Krashen, 1982).

Tələbə mərkəzli metodların öyrənmə motivasiyasını artırması da mühüm nəticələrdən biridir. Tələbələrə dərslərə aktiv iştirakı və öz öyrənmə proseslərini idarə etmələri onların motivasiyasını artırır. Həmçinin, tələbələrə müstəqil düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirərək, öz təcrübələrini öyrənmə prosesinə daxil etmələri onların motivasiyasını daha da artırır.

Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi də tələbə mərkəzli yanaşmaların effektivliyini artırır. Onlayn platformalar və tədris təbiiqləri tələbələrə dərslər materiallarına daha asan çıxış təmin edir və öyrənmə prosesini daha əlçatan edir (Hattie, 2009). Həmçinin, rəqəmsal texnologiyalar tələbələrə öz irəliləyişlərini izləmələrinə və fərdi öyrənmə planları hazırlamalarına kömək edir (Vygotsky, 1978).

Tələbə mərkəzli metodların tətbiqi bəzi çətinliklərlə də üzləşir. Birincisi, müəllimlərin bu yeni yanaşmaya adaptasiya olunması çətin ola bilər (Krashen, 1982). Müəllimlər, ənənəvi tədris metodlarından fərqli olaraq, tələbə mərkəzli yanaşmaları tətbiq etməkdə çətinlik çəkə bilərlər. Onlar tələbələrə bələdçilik etmək və onların öyrənmə prosesini idarə etməkdə təcrübəsiz ola bilərlər (Hinkel, 2005). Bu, tədrisin keyfiyyətini və effektivliyini təsir edə bilər.

Eyni zamanda, tələbələrin motivasiyası bəzən tələbə mərkəzli yanaşmalarla uyğun gəlmir. Bəzi tələbələr daha passiv öyrənmə yanaşmalarına alışmışdır və onların fəal iştirakını təmin etmək çətin ola bilər (Brown, 2007). Digər tərəfdən, bu yanaşmaların tətbiqi üçün müvafiq resursların və tədris materiallarının olmaması da bir maneə yaradır (Schmitt, 2000).

Nəticə

Tələbə mərkəzli metodlar alman dili tədrisində effektivliyini və təhsil təcrübəsini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bu yanaşmalar, tələbələrin yalnız dil bacarıqlarını inkişaf etdirməkdə deyil, həm də onların müstəqil düşünmə, analitik bacarıqlarını və öz təcrübələrini öyrənmə prosesinə daxil etmələrini təmin edir. Tələbə mərkəzli metodların tətbiqi, tələbələrin dərslə fəal şəkildə qatılmasına və dilin praktiki istifadəsində daha effektiv olmalarına şərait yaradır. Həmçinin, tələbələrin öz öyrənmə proseslərinə nəzarət etmələri və özünə inamlarını artırmaları onların motivasiyasını artırır. Bu metodlar həmçinin öyrənmə təcrübələrini zənginləşdirir, tələbələrin öyrənməyi daha interaktiv və əyləncəli bir hala gətirir.

Bununla yanaşı, tədris resurslarının və müvafiq tədris materiallarının təmin edilməsi də önəmli bir məsələyə çevrilir. Tələbə mərkəzli yanaşmaların effektiv tətbiqi üçün bu resurslar tələbələrin öyrənmə prosesini daha da zənginləşdirəcək və onlara daha çox imkanlar yaradacaqdır. Gələcəkdə, tələbə mərkəzli metodların alman dili tədrisində daha geniş şəkildə tətbiqi üçün müəllimlərin tədris metodologiyalarına dair biliklərinin artırılması, tədris materiallarının daha müasir və interaktiv hala gətirilməsi, həmçinin tələbələrin müstəqil öyrənmə bacarıqlarının gücləndirilməsi vacibdir. Bu məsələlərin həlli ilə tələbə mərkəzli yanaşmaların daha effektiv şəkildə tətbiqi və alman dili tədrisində uğurların əldə edilməsi mümkündür.

Ümumilikdə, tələbə mərkəzli metodlar alman dili tədrisində müsbət dəyişikliklərə səbəb olmuş və təhsil sahəsində yeni bir yanaşma yaratmışdır. Həmçinin, bu metodların davamlı inkişafı və tətbiqi ilə tələbə mərkəzli yanaşmaların gələcəkdə təhsil sisteminə daha böyük təsirlər göstərməsi gözlənilir.

Ədəbiyyat

1. Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching*. Pearson Education, 2007.
2. Xəlilova, N. (2020). Tələbə mərkəzli öyrənmə metodları. Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
3. Məmmədov, T. (2015). Dil tədrisində innovativ yanaşmalar: nəzəri və praktiki məsələlər. Bakı: Elm və Təhsil.
4. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
5. Piaget, J. (1950). *The Psychology of Intelligence*. Routledge.
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
7. Meyer, S. (2018). Student-Centered Learning in the Foreign Language Classroom. *Journal of Language Education*, 45(3), 123-134.
8. Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge University Press.
9. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press.
10. Hinkel, E. (2005). *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*. Lawrence Erlbaum Associates.